Wstęp do informatyki

Wykład 9
Przeszukiwanie z nawrotami
Instytut Informatyki UWr

Temat wykładu

- Przeszukiwanie z nawrotami, na przykładach:
 - problem (ośmiu) hetmanów
 - przeszukiwanie labiryntu, obszaru, ...

Problem (ośmiu) hetmanów

Problem:

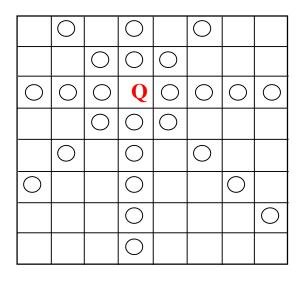
Osiem hetmanów należy rozmieścić na szachownicy w taki sposób, że żadne dwa nie atakują się nawzajem.

Uogólnienie:

n hetmanów należy rozmieścić na szachownicy rozmiaru n × n w taki sposób, że żadne dwa nie atakują się nawzajem.

Atakowanie pól

Hetman atakuje każde pole leżące w tym samym wierszu, kolumnie lub na tej samej "przekątnej".

Przykład.

Q oznacza pozycję hetmana, kółka oznaczają pola przez niego atakowane.

Czy istnieje rozwiązanie?

n=2:

Brak rozwiązania

Q	О
О	O

n=3:

Brak rozwiązania

Q	О	О
О	О	
О		O

"wolne" pola w drugim i trzecim wierszu atakują się nawzajem

О	О	
Q	О	О
О	О	

brak wolnego pola w drugiej kolumnie

Czy istnieje rozwiązanie (cd)?

n ≥ 4: istnieje (wiele) rozwiązań

Przykład:

n=4

	Q		
			Q
Q			
		Q	

n=5

		Q		
				Q
	Q			
			Q	
Q				

Problem

Wejście

Liczba naturalna *n*

Wyjście

Rozwiązanie (dowolne) dla problemu hetmanów na szachownicy $n \times n$ lub informacja, że rozwiązanie nie istnieje.

Uwaga: przez rozwiązanie problemu hetmanów należy rozumieć rozmieszczenie *n* hetmanów zgodne ze specyfikacją problemu hetmanów.

Problem hetmanów

UWAGI

- Istnieją efektywne (szybkie) algorytmy rozwiązujące ten problem. Bazują one na obserwacji, że jeśli istnieją rozwiązania, to są wśród nich takie, w których hetmany rozmieszczone są "regularnie".
- Na dzisiejszym wykładzie NIE będziemy szukać takich "regularności".
- Nasz cel: znaleźć rozwiązanie (o ile istnieje) metodą "nawrotów" (czyli zorganizowanego "przeszukiwania" możliwości).

Rozwiązanie naiwne

Struktura danych:

int b[n][n]

```
b[i][j] = 1 gdy hetman umieszczony na polu (i,j)
```

b[i][j] = 0 w przeciwnym przypadku

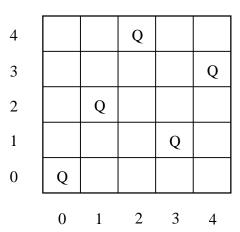
Przykład

$$n = 5$$

Struktura danych:

int b[n][n]

szachownica

tablica b [] []

4	0	0	1	0	0
3	0	0	0	0	1
2	0	1	0	0	0
1	0	0	0	1	0
O	1	0	0	0	0

Rozwiązanie naiwne Struktura danych:

int b[n][n]

Algorytm:

- 1. Dla każdego możliwego rozmieszczenia *n* hetmanów na szachownicy *n*×*n*:
 - Sprawdź czy jakaś para hetmanów atakuje się nawzajem (jeśli nie – zwróć rozwiązanie i zakończ)
- 2. Zwróć informację o braku rozwiązania

lle rozmieszczeń? Bardzo dużo...
$$\binom{n^2}{n}$$

(trochę mniej) naiwne Struktura danych:

int b[n][n]

Algorytm:

- Dla każdego możliwego rozmieszczenia n hetmanów na szachownicy n×n takiego, że w każdej kolumnie jest jeden hetman:
 - Sprawdź czy jakaś para hetmanów atakuje się nawzajem (jeśli nie – zwróć rozwiązanie i zakończ)
- 2. Zwróć informację o braku rozwiązania

lle rozmieszczeń? Bardzo dużo... n^n

Rozwiązanie 2'

(trochę mniej) naiwne Struktura danych:

int b[n]

b[i] jest równe pozycji (wierszowi) hetmana z kolumny i.

Algorytm:

- Dla każdego możliwego rozmieszczenia n hetmanów na szachownicy n×n takiego, że w każdej kolumnie jest jeden hetman:
 - Sprawdź czy jakaś para hetmanów atakuje się nawzajem (jeśli nie – zwróć rozwiązanie i **zakończ**)
- 2. Zwróć informację o braku rozwiązania

Rozwiązanie 2'

Struktura danych:

int b[n]

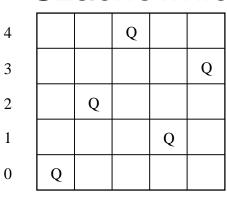
b[i] jest równe pozycji (wierszowi) hetmana z kolumny i.

Przykład

$$n = 5$$

i	0	1	2	3	4
a [<i>i</i>]	0	2	4	1	3

Szachownica:

Algorytm (idea):

- 1. Próbuj stopniowo rozmieszczać hetmany w kolejnych kolumnach, zaczynając od skrajnie lewej.
- 2. Umieszczając hetmana w kolumnie i, znajdź pierwszą pozycję ("od dołu") która nie jest atakowana przez hetmany z kolumn 0, 1,...,i 1
- 3. Jeśli nie ma takiej "wolnej" pozycji w kolumnie i, wróć do kolumny i 1 i spróbuj ustawić hetmana na innej pozycji w tej kolumnie (wyżej niż poprzednio); jeśli to niemożliwe, wróć do kolumn i 2, i 3, ...
- 4. Jeśli udało się ustawić hetmana w ostatniej kolumnie zwróć wynik i zakończ działanie!
- Jeśli nie ma już "nowych" (wyższych) pozycji w skrajnie lewej kolumnie – zakończ z informacją o braku ustawienia hetmanów.

Przykład

$$n = 4$$

Kolumna: 0

 Znak "•" oznacza pozycję atakowaną przez któryś z ustawionych już hetmanów

Struktura danych (b[i] = -1 oznacza brak hetmana w i-tej kolumnie):

i	0	1	2	3
b[i]	0	-1	-1	-1

Przykład

$$n = 4$$

Kolumna: 1

Struktura danych (b[i] = -1 oznacza brak hetmana w i-tej kolumnie):

3	•	•	•	•
2	•	Q	•	•
1	•	•	•	
0	Q	•	•	•
	0	1	2	3

Znak "•" oznacza pozycję atakowaną przez któryś z ustawionych już hetmanów

i	0	1	2	3
b[i]	0	2	-1	-1

Przykład

$$n = 4$$

Kolumna: 2

Struktura danych (b[i]=-1 oznacza brak hetmana w i-tej kolumnie):

i	0	1	2	3
b[i]	0	2	1	-1

0 1 2 3

Znak "•" oznacza pozycję atakowaną przez któryś z ustawionych już hetmanów

Problem!

Brak wolnej pozycji w kolumnie 2! Wróć do kolumny 1!

Przykład

$$n = 4$$

Kolumna: 1

Znak "•" oznacza pozycję atakowaną przez któryś z ustawionych już hetmanów

Struktura danych (b[i]=-1 oznacza brak hetmana w i-tej kolumnie):

i	0	1	2	3
b[i]	0	3	-1	-1

Przykład

$$n = 4$$

Kolumna: 2

Struktura danych (b[i]=-1 oznacza brak hetmana w i-tej

kolumnie):

i	0	1	2	3
b[i]	0	3	1	-1

3 Q 2 1 Q Q 0 2

1

3

0

Znak "•" oznacza pozycję atakowaną przez któryś z ustawionych już hetmanów

Przykład

$$n = 4$$

Kolumna: 3

Struktura danych (b[i]=-1 oznacza brak hetmana w i-tej kolumnie):

i	0	1	2	3
b[i]	0	3	~	1

0 1 2 3

Znak "•" oznacza pozycję atakowaną przez któryś z ustawionych już hetmanów

Problem!

Brak wolnej pozycji w kolumnie 3! Wróć do kolumny 2!

Przykład

$$n = 4$$

Kolumna: 2

Struktura danych (b[i]=-1 oznacza brak hetmana w i-tej kolumnie):

i	0	1	2	3
b[i]	0	3	1	-1

0 1 2 3

Znak "•" oznacza pozycję atakowaną przez któryś z ustawionych już hetmanów

Problem!

Brak wolnej "wyższej" pozycji w kolumnie 2! Wróć do kolumny 1!

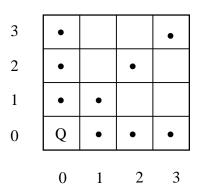
Przykład

$$n = 4$$

Kolumna: 1

Struktura danych (b[i]=-1 oznacza brak hetmana w i-tej kolumnie):

i	0	1	2	3
b[i]	0	3	-1	Υ_

Znak "•" oznacza pozycję atakowaną przez któryś z ustawionych już hetmanów

Problem!

Brak wolnej "wyższej" pozycji w kolumnie 1! Wróć do kolumny 0!

Przykład

$$n = 4$$

Kolumna: 0

Znak "•" oznacza pozycję atakowaną przez któryś z ustawionych już hetmanów

Struktura danych (b[i]=-1 oznacza brak hetmana w i-tej kolumnie):

i	0	1	2	3
b[i]	1	-1	-1	-1

Przykład

$$n = 4$$

Kolumna: 1

Struktura danych (b[i]=-1 oznacza brak hetmana w i-tej kolumnie):

i	0	1	2	3
b[i]	1	က	-1	-

Znak "•" oznacza pozycję atakowaną przez któryś z ustawionych już hetmanów

Przykład

$$n = 4$$

Kolumna: 2

Znak "•" oznacza pozycję atakowaną przez któryś z ustawionych już hetmanów

Struktura danych (b[i]=-1 oznacza brak hetmana w i-tej kolumnie):

i	0	1	2	3
b[i]	1	3	0	-1

Przykład

$$n = 4$$

Kolumna: 3

Struktura danych (b[i]=-1 oznacza brak hetmana w i-tej kolumnie):

i	0	1	2	3
b[i]	1	3	0	2

0 1 2 3

Znak "•" oznacza pozycję atakowaną przez któryś z ustawionych już hetmanów

Przeszukiwanie z nawrotami

Algorytm (idea trochę dokładniej):

- 1. Umieść -1 w komórkach b[0], b[1], ..., b[n 1] //hetmany "pod szachownicą"
- 2. $k \leftarrow 0$; // k oznacza "bieżącą" kolumnę
- 3. dopóki (k < n oraz $k \ge 0$) // k == n: znaleziono rozw.; k < 0: brak rozw.
 - 1. Jeśli istnieje wolne pole i w kolumnie k powyżej pozycji b[k]:
 - Umieść hetmana na (najniższym wolnym powyżej b[k]) polu i w kolumnie k, przejdź do kolejnej kolumny:

```
b[k] \leftarrow i
k \leftarrow k + 1
```

- 2. w przeciwnym przypadku:
 - Usuń hetmana z kolumny k, wróć do kolumny k 1:

```
b[ k ] \leftarrow - 1 //usuń hetmana z kolumny k k \leftarrow k - 1 //wróć do poprzedniej kolumny
```

Przypomnienie: pole jest wolne, gdy nie jest atakowane przez żadnego hetmana.

Problem hetmanów - implementacja

Jak sprawdzić czy pole jest atakowane przez hetmana?

Wejście

```
(x, y) – sprawdzana pozycja;
```

(a, b) – pozycja hetmana, a \neq x. (inna kolumna)

Wyjście

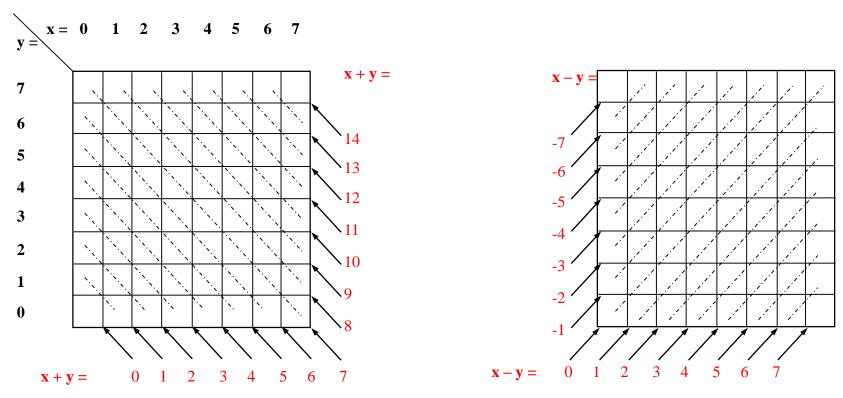
1: gdy hetman na (a, b) atakuje (x,y),

0: w przeciwnym przypadku.

Musimy sprawdzić:

- czy (x,y) i (a,b) są w tym samym wierszu: y==b?
- czy (x,y) i (a,b) są na tej samej (uogólnionej) przekatnej???

Jak sprawdzić czy (x,y) i (a,b) są na tej samej przekątnej?

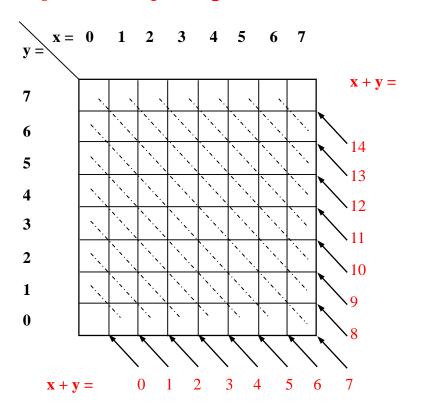

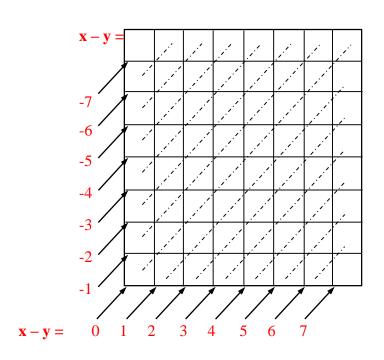
Obserwacja:

Wszystkie pola na (tej samej) przekątnej mają:

- •równą *sumę* współrzędnych (lewa przekątna) **LUB**
- •równą *różnicę* współrzędnych (prawa przekątna)

Jak sprawdzić czy (x,y) i (a,b) są na tej samej przekątnej?

Wniosek

(x,y) i (a,b) znajdują się na tej samej przekątnej ⇔

$$x + y = a + b$$
 LUB $x - y = a - b$

Inicjalizacja

```
void init()
//Umieść -1 w komórkach b[0], b[1], ..., b[n - 1]
{    int i;
    for (i=0; i<n; i++) b[i]=-1; //wszystkie hetmany są "pod" szachownicą
}</pre>
```

```
def init():
    #Umieść -1 w komórkach b[0], b[1], ..., b[n - 1]
    for i in range(n):
        b[i]=-1; #wszystkie hetmany są "pod" szachownicą
```

Nawroty:

- k ← 0; // k oznacza "bieżącą" kolumnę
- 2. dopóki (k < n oraz $k \ge 0$) // k == n: znaleziono rozw.; k<0: brak rozw.
 - 1. Jeśli jest wolne pole i w kolumnie k powyżej pozycji b[k]:
 - Umieść hetmana na (najniższym wolnym powyżej b[k]) polu i w kolumnie k, przejdź do kolejnej kolumny:

```
b[k] \leftarrow ik \leftarrow k + 1
```

- 2. w przeciwnym przypadku:
 - Usuń hetmana z kolumny k, wróć do kolumny k 1:

```
b[k] \leftarrow -1 //usuń hetmana z kolumny k k \leftarrow k-1 //wróć do poprzedniej kolumny
```

Nawroty

```
int queens()
// algorytm z nawrotami
// queens() = n gdy znalezione rozwiązanie
// queens() = -1 gdy brak rozwiązania
   int k;
   b[0]=0; // umieść pierwszego hetmana w "lewym dolnym" narożniku (na dole kolumny 0)
   k=1; // przejdź do kolumny numer 1
   while (k < n \& \& k > = 0)
       do //poszukiwanie "wolnego" pola w kolumnie k, idąc w górę od b[k]
        { b[k]++; }
       while (b[k] < n \&\& !isfree(k,b[k]));
       if (b[k]<n) k++; //wolne pole znalezione, przejście do nast. kolumny!!!
       else {b[k]=-1; k--;} //brak wolnego pola, powrót do poprzedniej kolumny!
  return k;
```

Uwaga: k oznacza aktualnie "badaną" kolumnę.

Nawroty

```
def queens():
# algorytm z nawrotami
# queens() = n gdy znalezione rozwiązanie
# queens() = -1 gdy brak rozwiązania
  b[0]=0; #umieść pierwszego hetmana w "lewym dolnym" narożniku (na dole kolumny 0)
  k=1 # przejdź do kolumny numer 1
  while k < n and k > = 0:
    #poszukiwanie "wolnego" pola w kolumnie k, idac w górę od b[k]
    b[k]+=1
    while b[k]<n and not isfree(k,b[k]):
       b[k]+=1
    if b[k] < n: k+=1
                             #wolne pole znalezione, przejście do następnej kolumny!!!
    else:
       b[k]=-1; k-=1
                             #brak wolnego pola, powrót do poprzedniej kolumny
  return k
```

Uwaga: k oznacza aktualnie "badaną" kolumnę.

Nawroty

```
int queens()
     int k;
   b[0]=0;
   k=1;
   while (k < n \& \& k > = 0)
      do //poszukiwanie wolnego pola w kolumnie k, zaczynając "od dołu"
        { b[k]++; }
      while (b[k] < n && !isfree(k,b[k]));
       if (b[k] < n) k++;
      else {b[k]=-1; k--;}
  return k;
```

Uwaga: wartość b[k] po "niebieskiej" pętli jest równa:

- najniższemu polu (powyżej pól dotychczas "sprawdzonych") w kolumnie k, które nie jest atakowane przez hetmany z wcześniejszych kolumn, LUB
- n, gdy nie ma "wolnego" pola w kolumnie k (powyżej pól dotychczas "sprawdzonych"), czyli nieatakowanego przez hetmany z wcześniejszych kolumn.

Nawroty

```
int queens()
    int k;
   b[0]=0; k=1;
   while (k < n \& \& k > = 0)
      do
        { b[k]++; }
      while (b[k] < n \&\& !isfree(k,b[k]));
       if (b[k]<n) k++; //wolne pole znalezione!</pre>
      else \{b[k]=-1; k--;\} //brak wolnego pola, powrót do poprzedniej kolumny
  return k;
```

Uwagi:

- k++ i k-- opisują przejście do następnej/poprzedniej kolumny
- Po przejściu do "poprzedniej" kolumny (z k do k 1), zaczynamy ponowne "sprawdzanie" wszystkich pól w tej kolumnie. Stąd b[k]=-1; (umieść hetmana z kolumny k "pod" szachownicą)

Sprawdź czy pozycja (x,y) jest atakowana przez hetmany z kolumn 0,1,...,x-1:

```
int isfree(int x, int y)
// isfree(x,y) = 1 wtw (x,y) nie jest atakowane
// przez hetmany z kolumn 0,1,2,...,x-1
{ int i;
  for (i=0; i<x; i++)
    if (b[i]-i==y-x || b[i]+i==y+x || b[i]==y) return 0;
  return 1;
}</pre>
```

```
def isfree(x, y):
# isfree(x,y) = 1 wtw (x,y) nie jest atakowane
# przez hetmany z kolumn 0,1,2,...,x-1
    for i in range(x):
        if b[i]-i==y-x or b[i]+i==y+x or b[i]==y:
            return 0
    return 1
```

Przypomnienie

Pozycja hetmana z kolumny *i* jest równa (*i*, b[*i*]).

Prezentacja wyników

```
void drawresult()
{ int i, j;
  printf("\n");
  for (i=0; i<n; i++) // prosty opis
    printf("%d ", b[i]);
  printf("\n\n");
  for (i=0; i<n; i++) // cała szachownica</pre>
   { for(j=0; j<n; j++)
          if (b[j]==i) printf("x");
          else printf("o ");
     printf("\n");
```

```
def drawresult():
  print("\n");
  for i in range(n): # prosty opis
    print b[i],
  print "\n"
  for i in range(n): #cała szach.
     for j in range(n):
      if b[i] == i: print "x ",
      else: print "o ",
    print
```

```
#define n 6 //rozmiar szachownicy
int b[n];
void init()
{int i;
 for (i=0; i<n; i++) b[i]=-1;
}
int isfree(int x, int y)
{int i;
 for (i=0; i<x; i++)
   if (b[i]-i==y-x || b[i]+i==y+x ||
      b[i]==y) return 0;
 return 1;
int queens()
{int k=1; b[0]=0;
 while (k < n \& \& k > = 0)
 { do
   {b[k]++;}
  while (b[k] < n & & !isfree(k, b[k]));
  if (b[k] < n) k++; else \{b[k] = -1; k--;\}
 return k;
```

```
void drawresult()
{ int i, j;
  printf("\n");
  for (i=0; i<n; i++)
    printf("%d ", b[i]);
  printf("\n\n");
  for(i=0; i<n; i++)
   { for(j=0; j<n; j++)
         if (b[j]==i) printf("x");
         else printf("o ");
     printf("\n");
main()
  init();
  if (queens()==n) drawresult();
  else printf("brak rozwiazania");
  system("pause");
```

```
def init():
     for i in range(n):
        b[i] = -1;
def isf(x, y):
  for i in range(x):
    if b[i]-i==y-x or b[i]+i==y+x or
       b[i] == y:
          return 0;
  return 1;
def queens():
  b[0]=0
  k=1
  while k < n and k > = 0:
    b[k] += 1
    while b[k] < n and not isf(k,b[k]):
      b[k] += 1
    if b[k] < n: k+=1
    else: b[k] = -1; k = 1
  return k
```

```
def drawresult():
  print("\n");
  for i in range(n):
    print b[i],
  print
  for i in range(n):
    for j in range(n):
       if b[j] == i: print "x",
       else: print "o",
    print
n=6 # rozmiar szachownicy
b=Array(n)
init()
if queens() == n:
    drawresult()
else: print("brak rozwiazania")
```

Hetmany – przeszukiwanie z nawrotami - złożoność

O(n ⁿ) można lepiej oszacować (przez mniejszą funkcję)?	

Idea rozwiązania:

- ustawiamy hetmany w kolejnych kolumnach
- ustawienie w kolumnach k, k+1,...,n to:
 - ustawienie w kolumnie k-tej
 - ustawienie w kolumnach k+1,k+2,...,n
 (rekurencja) o ile k nie jest ostatnią kolumną

Wejście:

- n rozmiar szachownicy
- k pozycja kolumny od której jeszcze nie ustawiliśmy hetmanów
- a tablica opisująca pozycje już ustawionych hetmanów (czyli w kolumnach 0, 1,..., k – 1)

Idea rozwiązania – dokładniej:

- ustawiamy hetmany w kolejnych kolumnach
- ustawienie w kolumnach k, k+1,...,n gdy k < n: dla kolejnych poprawnych ustawień w kolumnie k-tej....
 - sprawdzamy rekurencyjnie czy możliwe jest poprawne ustawienie w kolumnach k+1,k+2,...,n.
- 3. ustawienie w kolumnach k, k+1,...,n gdy k = n: ustawiliśmy już wszystkie hetmany, koniec!

Uwaga: numery kolumn to $0, 1, 2, \ldots, n-1$.

```
int hetmany(int n, int k, int a[])
{
   if (k==n) return 1;
   for(int i=0; i<n; i++) {
      if isf(k,i, a) {
        a[k]=i;
        if (hetmany(n,k+1,a)) return 1;
      }
   }
   return 0;
}</pre>
```

```
def hetmany(n, k, a):
    if k==n: return 1
    for i in range(n):
        if isf(k,i, a):
        a[k]=i
        if (hetmany(n,k+1,a)): return 1
    return 0
```

Uwaga! Funkcja isf różni się od funkcji isfree tym, że tablica z pozycjami hetmanów jest parametrem wywołania!

Pytania:

- Jak zastąpić w naszym programie funkcję queens przez funkcję hetmany?
- Z jakimi parametrami wywołać funkcję hetmany?
- Która wersja szybsza?
- Która wersja łatwiejsza w implementacji?

```
int hetmany(int n, int k, int a[])
int queens()
```

Pytania:

- Jak zastąpić w naszym programie funkcję queens przez funkcję hetmany?
- Z jakimi parametrami wywołać funkcję hetmany?

```
int queens()
  int k;
   b[0]=0; k=1;
   while (k \le n \& \& k \ge 0)
      do
        { b[k]++; }
      while (b[k] < n \&\& !isfree(k,b[k]));
       if (b[k] < n) k++;
       else \{b[k]=-1; k--; \}
  return k;
```

```
int queensRek()
    int k;
    if hetmany(n,0,b)
       return n;
    else return -1;
```